

Свинаренко М. С.
студент Слідчо-криміналістичного
інституту, 1 курс, 3 гр.,
науковий керівник – кандидат
філософських наук **Стасевська О. А.**,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
доцент кафедри культурології

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

В епоху глобалізації людство стоїть перед вибором: остаточно підкоритися процесам культурної глобалізації – прийняти чужі цінності, або все ж таки спробувати захистити й передати наступним поколінням свої власні. Глобалізаційні процеси відбуваються у площині, насамперед, економічній (фінансово незалежних націй фактично не існує), тоді як політична організація хоча й має тенденції до інтеграції, все ж таки лишається на рівні національному. Отже, на сучасному етапі глобалізації на перший план, як для дослідників, так і політиків, виходить проблема національної ідентичності. Активне «вторгнення» глобалізаційних процесів в національні культури зумовлює прагнення народів захистити свої внутрішні компоненти, такі як мова, релігія, традиції, духовні цінності, тяга до самовизначення і самобутності в мультикультурному світі, бажання відстояти і зберегти свою ідентичність. Для України означена проблема є надзвичайно гострою, що зумовлено як внутрішніми явищами, так і загальносвітовою ситуацією – визначенням Україною свого місця у світі.

Поняття ідентичність використовується у гуманітаристиці, передусім, у культурології, соціології та політології, та є предметом досліджень таких вітчизняних науковців як Є. Бистрицький, М. Головатий, Є. Гловаха, О. Забужко, В. Степаненко, В. Ткаченко, Ю. Римаренко, А. Пономарьова, М. Попович, М. Степико, М. Шульга, В. Кремень, М. Вівчарик, Т. Ящук та ін.

Існує значна кількість визначень поняття «ідентичність». У найзагальнішому вигляді під ідентичністю (лат. *identifico* – ототожнюю) розуміють певну стійкість соціокультурних, національних і індивідуальних характеристик та їх самототожність, яка дає можливість окремій особистості або групі відповісти на питання: «хто я» або «хто ми». Встановлення ідентичності є результатом процесу ідентифікації – усвідомлення людиною або групою своєї причетності до певної системи цінностей, мови, етичних норм,

культурної спадщини тощо [1, с. 56]. Аналізуючи проблеми ідентичності, дослідники розмежовують поняття ідентичності як певного стану та ідентифікації як процесу, який веде до означеного стану, тобто самовизначення індивідів в соціально-груповому просторі щодо різноманітних спільнот. Ідентичність може бути як індивідуальна, так і групова, остання є менш гнучкою, ніж індивідуальна, оскільки індивід може бути членом відразу декількох груп і тому має можливість «перемикати ідентичність» (сімейна, статева, професійна, етнічна, національна). Значимість кожної з них змінюється з плином часу, при цьому вони або доповнюють, або конфліктують один з одним, та тільки під час випробувань на перше місце виходить якась одна ідентичність, затуляючи інші.

У сучасну епоху, відповідно до базової основи (що пропонує соціальні ролі, зразки та моделі поведінки, цінності, життєві настанови), проблема ідентичності постає передусім як: – соціокультурна ідентичність – почуття самототожності народу, яке надає йому можливість знайти своє місце в між-національному просторі [2], соціокультурна приналежність є своєрідним «геном» самовизначення людини, а її відсутність призводить до порушень нормального функціонування суспільства, до його дезорганізації внаслідок руйнування структуроутворюючих духовних основ; – персональна ідентичність, тобто складання стійких уявлень у людини про себе як члена суспільства; – національна ідентичність, тобто ототожнення себе з певною нацією та її системою цінностей.

У науковій літературі існує традиція розділення понять «національна ідентичність» та «етнічна ідентичність» [3]. Ознаками останньої є мова, міфи, символи, народна традиція, народний характер, релігія тощо. Національна ідентичність не збігається з об'єктивною етнічністю, як результат пізнавально-чуттєвого процесу усвідомлення себе як частини певної нації на основі історичної пам'яті та відокремлення себе від інших. Це поняття значно ширше за змістом та пов'язане з політикою, державою. Отже, етнічна ідентичність заснована на походженні, а національна – пов'язана із громадянством. Серед всіх видів саме національна ідентичність є найбільш міцною, тривкою і значно глибше вкоріненою у свідомості.

Дослідження та визначення поняття ідентичності демонструє його багатомірність як соціального феномена, який забезпечує єднання суспільства у своєму русі вперед.

Актуалізація національної ідентичності в українському суспільстві викликана невизначеністю людини щодо ототожнення себе із загальнонаціональними цінностями, які є достатньо «розмитими», а іноді – суперечливи-

ми [3]. Важливість формування національної ідентичності в Україні ХХІ ст. визначається потребою реалізації національної ідеї на основі цінностей українства.

Література

1. Культура України: тезаурус і персоналії. / За ред. Л. В. Анучиної, О. А. Сташевської, О. В. Уманець. – Харків, «Право», 2014. – 276 с.

2. Стасевская О. А. Социокультурная идентичность в условиях постсовременности: реалии украинского общества // International Scientific and Practical Conference «Baltic-Black Sea Region: History. Economy. Culture. Society». Volume 5: Riga, Latvia. 2016. – P. 102–107.

3. Стасевська О. А. Духовні цінності і соціокультурна ідентичність: проблема взаємообумовленості // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – №4 (31), 2016. – Харків, Право. – С.113–123.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

ДУХОВНА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ ЧАСУ

Тези доповідей учасників
II Всеукраїнської науково-практичної конференції

(м. Харків, 16 квітня 2019 р.)

Харків
«Право»
2019

УДК 008(477)
Д85

Редакційна колегія:
*А. П. Гетьман (голова), В. О. Лозовой,
О. А. Стасевська, О. В. Уманець*

Відповідальність за достовірність наданих матеріалів несуть автори

Д85 **Духовна** культура України перед викликами часу : тези доп. учасників II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 квіт. 2019 р.) / [редкол.: А. П. Гетьман (голова), В. О. Лозовой, О. А. Стасевська, О. В. Уманець]. – Харків : Право, 2019. – 282 с.

ISBN 978-966-937-660-2

Збірка містить тези доповідей учасників II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Духовна культура України перед викликами часу», в яких висвітлені актуальні питання духовного життя сучасної України, національної ідентифікації та збереження культурної пам'яті.

УДК 008(477)

ISBN 978-966-937-660-2

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2019
© Оформлення. Видавництво «Право», 2019